NUME DE PLANTE ÎN *DICTIONARIUM VALACHICO-LATINUM*

GH. CHIVU
Universitatea din Bucureşti

1. *Dictionarium valachico-latinum*, prima lucrare lexicografică originală de mare întindere, alcătuită în spaţiul românesc de către un „anonymus lugoshiensis", cum credea Bogdan Petriceicu Hasdeu, descoperitorul textului[1], sau de către un „anonymus caransebesiensis", cum afirma, la finele veacului al XIX-lea, Grigore Creţu[2], s-a impus atenţiei specialiştilor, lexicografi sau istorici ai limbii române, în primul rând prin numărul mare de cuvinte şi forme specifice graiurilor vorbite în Banat[3], multe aflate la prima, dar nu o dată chiar la unica atestare într-un scriere veche românească[4].

„Scrupuloasa conservare a unui dialect bănăţean aproape necunoscut", cum nota, în 1891, Bogdan Petriceicu Hasdeu, în studiul care prefaţa prima ediţie, din păcate fragmentară, a textului, nu este însă singura calitate a primului dicţionar cu bază limba română alcătuit la mijlocul secolului al XVII-lea[5]. Informaţiilor extrem de utile pentru cunoaşterea lexicului, literar, dialectal şi chiar a celui specific vorbirii familiare şi argotice, utilizat, în jurul anului 1650, în zona Caransebeşului, li se alătură date preţioase despre folosirea deliberată a unui model lexicografic şi ortografic latinesc[6], într-o epocă în care cultura română se afla sub o puternică şi dominantă influenţă slavonă. Grafia textului, subordonată în ansamblu normelor scrisului maghiar, pune apoi în evidenţă dorinţa autorului anonim de creare a unor grafeme

[1] B. P. Hasdeu, *Două descoperiri*, în „Columna lui Traian", II, 1871, nr. 30 (92), p. 117.

[2] Grigore Creţu, ***Anonymus Caransebesiensis***. *Cel mai vechi dicţionar al limbei române, după manuscriptul din Biblioteca Universităţii din Pesta*, în „Tinerimea română", s. n., I, 1898, p. 320.

[3] O lista a regionalismelor înregistrate în *Dictionarium valachico- latinum* poate fi găsită în studiul care precedă ediţia textului, pe care am publicat-o recent (***Dictionarium valachico-latinum. Primul dicţionar al limbii române***, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008, p. 34−35). A se vedea, pentru semnificaţia unora dintre cuvintele cu circulaţie regională, glosarul inclus în volumul menţionat (p. 268−284).

[4] Pentru termeni cu prima atestare, vezi Doina Grecu, ***Anonymus Caransebesiensis*** *ca sursă bibliografică pentru* ***Dicţionarul limbii române***, în „Cercetări de lingvistică", Cluj, XIX, 1974, nr. 1, p. 77−80, şi, recent, studiul nostru, ***Anonymus Caransebesiensis*** *− sursă importantă pentru* ***Dicţionarul limbii române***, în *Lucrările primului simpozion internaţional de lingvistică* (Bucureşti, 13−14 noiembrie 2007), Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2008, p. 19−24.

[5] Pentru datarea lexiconului, vezi studiul nostru ***Anonymus Caransebesiensis*** *– manuscris românesc de la mijlocul secolului al XVII-lea*, în „Limbă şi literatură", I−II, 2003, p. 26−27.

[6] Vezi Gh. Chivu, *Grafii cu model latin în scrisul vechi românesc*, în *Antic şi modern. In honorem Luciae Wald*, Bucureşti, Humanitas, 2006, p. 120−121, şi ***Dictionarium valachico-latinum***. *Primul dicţionar al limbii române*, p. 36−47.

BDD-V838 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-11-17 23:31:56 UTC)

speciale pentru limba română şi chiar de apropiere formală a unor cuvinte-titlu de termenii latineşti corespunzători (dovadă a unor posibile asocieri de tip etimologic). Iar corelaţiile stabilite între anumite variante fonetice selectate ca intrări se constituie în probe pertinente ale unei timpurii încercări de normare.

Deloc lipsite de interes sunt însă, după cum s-a observat deja[1], numele de plante (arbori, arbuşti, pomi fructiferi, cereale şi legume, ierburi şi plante medicinale, flori), aflate uneori la prima consemnare într-un text vechi românesc sau având adesea, ca şi multe dintre cuvintele ce aparţin vocabularului curent, sensuri rare sau deloc cunoscute[2].

2. Dintre numele de **arbori** sunt consemnate, cu glosă latinească: *brad, cer, ceruleţ, ceret, corn, fag, finic* „palmier", *frapsine, salce* (notat şi în varianta *salcă*), *sălcet, tei, teiuş, tisă, ţiproş* „chiparos" şi *ulm*. Fără glosă, probabil din cauza absenţei termenilor corespunzători din dicţionarele latineşti consultate de autorul anonim, sunt înregistrate *carpen, dzadă, gorun, goruniel* şi *giugastru*. Cu excepţia neologismului *finic* şi a împrumutului cult maghiar *ţiproş*, sunt consemnate deci numele unor *copaci* întâlniţi în zona colinară din nord-estul Banatului, în *codru. munte. pădure*, cum este formulat, prin înseriere sinonimică, un titlu de articol. (Lipseşte, după cum se observă, din seria arborilor *stejarul*.)

Mai multe nume de **arbuşti,** sălbatici sau de grădină, numiţi generic *pomşori*, sunt şi ele înregistrate, de asemenea cu glosă latinească: *agreş* „agriş", *alun, curpăn, iederă, lemnul-cânielui, lemnul-Domnului, mărăcin, mur, pipar (*în dicţionar este consemnat şi *piper*, numele fructului acestui arbust cunoscut, desigur, prin intermediul schimburilor comerciale), *răchită, răsură* „măceş", *rug, ruj* (fiind glosat *rubus hortensis*, ultimul cuvânt pare a fi sinonim cu *răsură*), *soc* şi *viţă*, dublat, pentru sensul „vitis", de *vinie* şi însoţit de *siucă* („uva nigra", un soi de viţă de vie) şi de genericul *strugur*. Nu au corespondent latinesc: *bărbiriţă* „berbiriţă, (probabil) dracilă", *călină, coacădză, răchitiş, sânger* şi *scădarcă* (un soi de viţă, absent, desigur, din sursele consultate de „anonimul din Caransebeş" pentru stabilirea corespondentelor latineşti din *Dictionarium valachico-latinum*).

Ierburile şi plantele medicinale au, de departe, cel mai bogat inventar şi, în mod surprinzător, aproape tuturor intrărilor româneşti le sunt alăturate corespondentele latineşti, deşi stabilirea echivalenţelor a presupus existenţa unor foarte bune cunoştinţe botanice: *afiom* „afion", *aniş* „anason", *bosioc, boziu, brusture, buciniş* „cucută", *burian* (utilizat ca glosă pentru *lobodă*), *cinci-degete, cicoare, cimbru, cuniişor* „muşeţel", *dodranc* „fân des", *fân, fodormintă* „mentă", *fodorminta-calului* „(varietate de) mentă", *fragă, hrean, iarbă, iarbă-creaţă* „mentă", *iarba-Sventei Măriei* „(probabil) roiniţă", *iarba-fierelor, iarba-mâţiei, iarba-spurcilor, iarba-şerpelui, izmă, jalie* „salvie", *jalie sălbatică, laptele-cânielui, leurdă, limba-boului, lobodă, lobodă sălbatecă, mac, marva ruşă* „nalbă de grădină", *măcriş, mădzăriică* (şi, într-un adaos, *măzăruică*) „măzăriche", *măieran* „măgheran", *mărariu, mătlică* „(probabil) pelin", *mătrăgună, mohor, nalbă, neghină, pelin, pelin negru, peperig, puţ-căcaţ* „(probabil) asfodel", *rogoz, romon* „muşeţel", *romoniţă* „(un fel de) muşeţel", *rută* „virnanţ", *scai, solover* „sovârv", *strefoi* „trifoi", *şofran, şofrănică, ştevie, ştir, ştir alb, ştir roşu, tarconi* „tarhon", *tormac* „hrean", *trestie, turbolie* „haţmaţuchi", *ţârţăriţă* „măzăriche", *urdzică, urdzică crăiască, urdzică moartă, volbură*.

[1] Al. Borza, *Nume româneşti de plante în vocabulare şi dicţionare din secolele al XVII-lea – al XVIII-lea,* în „Cercetări de lingvistică", Cluj, III, 1958, p. 199−218.

[2] Pentru sensul cu care sunt utilizate cuvintele mai puţin sau deloc cunoscute astăzi, a se vedea glosarul care încheie ediţia apărută în anul 2008 (vol. cit., p. 268−284).

BDD-V838 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-11-17 23:31:56 UTC)

Numele de **legume şi** de **cereale**, aparţinând de regulă vocabularului uzual, sunt şi ele numeroase, echivalentele latineşti fiind şi în acest caz, din motive uşor de înţeles, fără excepţie consemnate: *ai* „usturoi”, *aiuş* „usturoi sălbatic”, *alacor* „soi de grâu”, *bob* „plantă leguminoasă”, *bostan* „pepene”, *ceapă, ceponi, crăstavete, crâmpicea* „soi de grâu”, *cucurbită* „ticvă”, *cucuriţa* „cucuruz, porumb”, *curechiu, dzămos* „(varietate de) pepene galben”, *făsui* (înregistrat şi în varianta *fasol*), *griu* (înregistrat într-un adaos şi în varianta *grâu*), *hârgani* „(soi de) pepene verde”, *lăptucă, legume, leuştean, linte* (consemnat şi în varianta *lentie*), *lubeniţă, madzere* (notat şi în varianta *mazuri*), *mei, nap, orez, orz, ovăz, păninc* (înregistrat şi în varianta *parânc*) „varietate de mei”, *păsulă* „fasole”, *pepene, piparcă* „ardei”, *rapiţă, rădiche, sălată, secară, spănachi, tenchel* „soi de grâu”, *ticvă, tiucă* „ticvă”, *ţeclă* „sfeclă”, *ţeclă albă, ţeclă roşie, usturoni, veardză* „verdeţuri; varză”.

Florile, cultivate în grădină sau sălbatice, numite generic *floare* sau *floricea*, sunt puţin prezente în *Dictionarium valachico-latinum,* ca de altfel în toate textele vechi româneşti, iar numele lor, fiind cunoscute, sunt însoţite, cu rare excepţii, de traducerea în limba latină: *brânduşă, bujor, crin, gălbenioară* „gălbenea”, *ghionghivirag* „lăcrămioară”, *lăcrămioară, mac, ochiul-boului, rujă* „trandafir”, *rujă albă, rujă galbenă, rujă roşie, sâmtdziene, stânjăn vânăt, trăndafir, vânăţea* „vineţea”, *violă* „viorea”, *viorea*.

Cea mai interesantă serie lexicală asupra căreia ne oprim este constituită din numele de **pomi fructiferi.** A fost remarcată de mult timp[1] nu diversitatea pomilor roditori, ci marea varietate a soiurilor consemnate de învăţatul din Caransebeş, varietate pusă în legătură cu numărul livezilor existente în zona în care se presupune că a fost redactat primul dicţionar original românesc. Autorul anonim include în lista de intrări *livadă* şi *pomet* (ultimul cuvânt având, potrivit glosei latineşti, şi sensul „livadă de meri”), „detaliind” apoi, prin notare în ordine alfabetică, numele pomilor sau al soiurilor acestora, soiuri identificate adesea prin numele fructului: *cireş, cireaşă lipicioasă, cireaşă neagră, cireaşă oltonă* „~ altoită”, *cireaşă pârgaviţă* „~ timpurie”, *fig* „smochin”, *frăgar* „dud”, *frăgar alb, frăgar negru, mară* „măr”, *măr, măr bunăbrut, măr câniesc, măr coadeş, măr curcubetariţ* „~ de forma curcubetei”, *măr de Svânt Pietru, măr dulce, măr flocos, măr guşat, măr iernatec, măr muşcătariţ* „~ tămâios”, *măr nevestesc, măr oardzăn* „~ timpuriu”, *măr pestriţ, măr rutilat* „~ rotund”, *măr sălcin, măr văratec, măr vărgat*[2], *nuc, nucşor, pară, pară cânească, pară coadeşă, pară corună, pară crăiască, pară de Svântă Marie, pară foiască, pară guşată, pară iernatecă, pară muşcătariţă* „~ tămâioasă”, *pară pădureaţă, pară popească, pară ştiră* „~ acră”[3], *pară ursească, piersec, piersecă, piersecă lipicioasă, prun, prună, vişin, vişină*.

Cuprinzătoare şi diverse, listele prezentate în paginile anterioare reflectă atenţia pe care autorul primului dicţionar cu bază românească a acordat-o vorbirii locale din Caransebeş. El a consemnat aproape toate denumirile de plante considerate de origine dacică (fapt semnificativ pentru o arie dialectală conservatoare) şi multe dintre cele moştenite din latină.

---

[1] Vezi Fr. Kiraly, *Mihail Halici-tatăl, Dictionarium valachico-latinum (Anonymus Caransebesiensis),* Timişoara, Editura First, 2003, p. 129.

[2] Profesorul Grigore Brâncuş a identificat, în cadrul *Dicţionarului limbii române,* 172 de nume compuse cu *măr*. Vezi pentru aceasta cartea intitulată *Istoria cuvintelor,* Bucureşti, Editura Fundaţiei România de Mâine, 2004, p. 104.

[3] Adjectivul *ştir, -ă*, păstrat din substrat, are în mod curent, referitor la plante, sensul “care nu face flori, neroditor” (vezi *Dicţionarul limbii române,* vol. XI, partea 1, Bucureşti, 1978, s.v. *ştir*[6], *-ă*, şi Grigore Brâncuş, *Cuvinte din substratul traco-dac în graiul din Oltenia,* în „Fonetică şi dialectologie”, XXIV-XXV, 2005-2007, republicat în *Studii de istorie a limbii române,* II, Bucureşti, 2008, p. 132). În denumirea unui soi de măr, *ştir, -ă* poate fi însă sinonim parţial cu *ştiros, -oasă* „care are gust acru, astringent”. Vezi, în acest sens, şi *Dicţionarul limbii române,* vol. XI, partea 1, s.v. *ştir*[7], *-ă.*

BDD-V838 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-11-17 23:31:56 UTC)

Aceste nume vechi de plante, general cunoscute în spaţiul românesc, se întâlnesc cu împrumuturi locale din limbile sârbă sau maghiară. Numărul împrumuturilor culte, cunoscute din texte şi pătrunse, pe această cale, în exprimarea literară a epocii (precum *finic, sălată, ţiproş* sau *violă*), este extrem de redus, iar sinonimia, rar ilustrată, este foarte probabil una parţială (ca în cazul perechii *lăptucă – sălată* sau a soiurilor de grâu numite *alacor, crâmpicea, griu* sau *tenchel*). (Chiar dacă şi pentru alte câteva cuvinte-titlu româneşti este notat un acelaşi echivalent latinesc, nu este exclus să ne aflăm în faţa unei glosări imperfecte, fireşti în condiţiile absenţei unor lexicoane botanice detaliate.)

3. Inventarul numelor de plante consemnate în *Dictionarium valachico-latinum* este deci extrem de bogat, mult mai bogat, de altfel, dintre cele consemnate în paginile altor lexicoane vechi româneşti.

După cum remarca Alexandru Borza, atunci când a inventariat denumirile populare extrase de colectivul care pregătea materialul pentru elaborarea *Dicţionarului etnobotanic*[1], „în dicţionarul Anonimului se află 233 de astfel de nume”[2], mai multe decât în Lexiconul Marsilian[3] dau în glosarul slavo-român alcătuit de un călugăr de la mănăstirea Bistriţa din nordul Olteniei imediat după anul 1700[4] şi chiar decât în foarte cuprinzătorul manuscris intitulat *Dictiones latinae cum valachica interpretatione*, datorat lui Teodor Corbea[5], lucrări lexicografice aproape contemporane cu *Dictionarium valachico-latinum*.

Anonimul din Caransebeş, atent la realitatea lingvistică a zonei în care trăia, iar nu aflat sub presiunea unui model cult pe care a dorit să-l transpună în limba română, s-a dovedit a fi astfel, cum remarca acelaşi Al. Borza, „un cunoscător de plante şi de numiri populare mai bun ca Fabricius, Melius şi Beythe”[6], cei trei botanişti maghiari ai epocii. Cărţile alcătuite de Juhász Melius (*Herbarium az fáknak, füveknek nevekröl* etc., Cluj, 1578), István Beythe (*Stirpium nomenclator Pannonicus*, Cluj, 1582) şi de Fabricius Basilius Szikszovianus (*Nomenclatura seu Dictionarium latino-hungaricum*, Debrecen, 1590; Bartfa, 1630), dar şi lucrarea lexicografică celebră datorată lui Albert Szenczi Molnár (*Lexicon latino-graeco-hungaricum* (Nürnberg, 1604; Hanau, 1611; Heidelberg, 1621; Frankfurt, 1644), pe care autorul dicţionarului românesc a cunoscut-o cu siguranţă[7], conţin mai puţine nume de arbori, plante, flori şi, lucru semnificativ pentru zona de alcătuire a lexiconului românesc, incomparabil mai puţine nume de soiuri de pomi fructiferi.

Interesul intelectualului bănăţean pentru limba română în toate varietăţile şi componentele acesteia (remarcam la începutul studiului atenţia acordată termenilor regionali şi cuvintelor cu utilizare familială şi chiar argotică) trebuie corelat de aceea nu cu scopul

---

[1] Idem, *Dicţionar etnobotanic cuprinzând denumirile populare româneşti şi în alte limbi ale plantelor din România*, Bucureşti, Editura Academiei, 1968.

[2] Al. Borza, *art. cit.*, p. 217. După cum se poate constata din anexa prezentului studiu, numărul real al numelor de plante consemnate în *Dictionariul valachico-latinum*, 253, este chiar mai mare decât cel estimat de Al. Borza.

[3] Vezi lista publicată în Al. Borza, *art. cit.*, p. 216−217.

[4] Vezi Moses Gaster, *Chrestomatie română*, I, Bucureşti – Leipzig, 1891, p. 355−357, şi Magdalena Georgescu, *Cea mai veche listă cu nume româneşti de plante*, în „Limba română”, XXX, 1981, nr. 1, p. 13-21. Textul, păstrat în ms. rom. BAR 2456 (filele 52^{v} şi 72^{v}), are, foarte probabil, ca sursă un lexicon cu bază limba slavonă.

[5] Al. Borza, *art. cit.*, p. 206−209.

[6] *Ibidem.*, p. 202.

[7] Vezi pentru aceasta studiul la ediţia ***Dictionarium valachico-latinum.*** *Primul dicţionar al limbii române*, p. 31−32.

BDD-V838 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-11-17 23:31:56 UTC)

presupus didactic al primului nostru dicţionar original (învăţarea limbii latine prin intermediul românei)[1], ci cu dorinţa elevată de a prezenta detaliat străinilor cunoscători ai limbii latine componenţa vocabularului românesc.

Iar consemnările sale privind vocabularul botanic românesc premerg, fapt remarcabil, activitatea desfăşurată în domeniu de intelectualii transilvăneni din secolul al XVIII-lea. După cum se ştie, urmare a acestei activităţi, în anul 1783, a fost publicată, la Pozsony, sub semnătura lui Benkö József, *Nomenclatura vegetabilium*, prima listă a numelor româneşti de plante[2].

Anonimul din Caransebeş, asemenea altor intelectuali români ai epocii s-a racordat astfel de timpuriu la mişcările culturale europene, devansând chiar, prin rezultatul muncii sale, alte întreprinderi mult mai bine cunoscute.

BIBLIOGRAFIE

Borza, Al., 1958, „Nume româneşti de plante în vocabulare şi dicţionare din secolele al XVII-lea – al XVIII-lea", *Cercetări de lingvistică*, Cluj, III, p. 199−218.

Borza, Al., 1968, *Dicţionar etnobotanic cuprinzând denumirile populare româneşti şi în alte limbi ale plantelor din România*, Bucureşti, Editura Academiei.

Brâncuş, Grigore, 2004, *Istoria cuvintelor*, Bucureşti, Editura Fundaţiei România de Mâine.

Brâncuş, Grigore, 2007−2008, *Studii de istorie a limbii române*, I-II, Bucureşti.

Chivu, Gh., 2008, „*Anonymus Caransebesiensis* − sursă importantă pentru *Dicţionarul limbii române*", în Saramadu, Nevaci, Radu (eds.) 2008: 19−24.

Coteanu, Ion, *Prima listă a numelor româneşti de plante*, Bucureşti, Institutul de linguistică română, 1942.

Creţu, Grigore, 1898, „*Anonymus Caransebesiensis*. Cel mai vechi dicţionar al limbei române, după manuscriptul din Biblioteca Universităţii din Pesta", *Tinerimea română*, s. n., I, p. 320−380.

Dictionarium valachico-latinum. Primul dicţionar al limbii române, Studiu introductiv, ediţie, indici şi glosar de Gh. Chivu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008.

Gaster, Moses, 1891, *Chrestomatie română*, I, Bucureşti–Leipzig, p. 355−357.

Georgescu, Magdalena, 1981, „Cea mai veche listă cu nume româneşti de plante", *Limba română*, XXX, 1, p. 13−21.

Hasdeu, B. P., 1871, „Două descoperiri", *Columna lui Traian*, II, 1871, 30, 92, p. 117.

Hasdeu, B. P., 1891, „*Anonymus Lughosiensis*. Cel mai vechi dicţionar al limbei române, după manuscriptul din Biblioteca Universităţii din Pesta", *Revista pentru istorie, archeologie şi filologie*, VI, p. 1−48.

Király, Fr., 2003, *Mihail Halici-tatăl, Dictionarium valachico-latinum (Anonymus Caransebesiensis)*, Timişoara, Editura First.

Saramandu, Nicolae, Manuela Nevaci, Carmen Radu (eds.), 2008, *Lucrările primului simpozion internaţional de lingvistică* (Bucureşti, 13-14 noiembrie 2007), Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Noms de plantes en Dictionarium valachico-latinum

Le premier dictionnaire de la langue roumaine, élaboré par un érudit anonyme, au Caransebeş, au milieu du XVII-ème siècle, contient, à part les nombreux mots caractéristiques au parler de Banat, de différents noms d'arbres, d'arbustes, d'herbes sauvages, de plantes médicinales, de légumes, de céréales, de fleurs ou d'arbres fruitiers.

Enregistrés souvent pour la première fois dans les anciens textes roumains, ces noms, témoignent, au-delà des connaissances du latin, de l'intérêt de l'auteur pour le roumain parlé et son désir d'avoir des préoccupations scientifiques spécifiques, à cette époque-là, à l'Europe Occidentale.

[1] Pentru această ipoteză, vezi Alexandru Horvath, *Dictionarium valachico-latinum (Anonymus Caransebesiensis). Contribuţii la cunoaşterea autorului*, în *Studii de literatură şi folclor*, II, Reşiţa, 1971, p. 72−73.

[2] A se vedea pentru studiul şi conţinutul textului semnat de Benkö József, Ion Coteanu, *Prima listă a numelor româneşti de plante*, Bucureşti, Institutul de linguistică română, 1942.

BDD-V838 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-11-17 23:31:56 UTC)

ANEXĂ

Lista numelor de plante
consemnate în *Dictionarium valachico-latinum*

afiom. Herba soporifera 58[1]
agreş. Omphex 86
ai. Allium 89
aiuş. Allium sylvestre. Alliaria 93
alacor. Spelta 5298
alun. Corylus 166
aniş. Anisum 206
bărbiriţă. – 419
bob. Faba 528, 5310
bosioc. Basilicum 516
bostan. Cucurbita 1620
boziu. Ebulus 515
brad. Pinus. Abies 478
brânduşă. Viola 490
brusture. Folium caulis 506
buciniş. Cicuta 538
bujor. – 579
burian. – 2384
carpen. – 1776
călină. – 1822
ceapă. Caepe 595
ceponi. Caepe mas 609
cer. Quercus 601
ceruleţ. Idem 602
ceret. Quercqtum 603
cicoare. Cyanus 659
cimbru. Pulegium 660
cinci-degete. Pentaphylum. Quinquefolium 649
cireaşă lipicioasă. – 655
cireaşă neagră. – 654
cireaşă oltonă. – 652
cireaşă pârgaviţă. – 653
cireş. Caerasus 650
coacădză. 20113
codru. – 1999
copaci. Arbor 2037
corn. Cornus 2051
crăstăvete. Cucumer 2123
crâmpicea. Triticum 5295
crin. Lilium vel Rosa flava 2127
cucurbită. Cucurbeta 2164
cucuriţa. Turcicum Triticum 5307
cuniişor. Caryophillon 2194
curechiu. Caulis 2219
curpăn. Vepres 2226
dodranc. Foenum crassum 909
dzadă. – 961
dzămos. Pepo 957
fag. Fagus 1219
fasol. Faba fasulorum 5311
făsui. Phaseolus 1263
fân. Foenum 1239
fig. Ficus, arbor 1272
finic. Palma, arbor 1278
floare. Flos 1292
floricea. Flosculus 1293
fodormintă. Mentha 1302
fodorminta-calului. Calamintha 1303
fragă. Fragum 1310
frapsine. Fraxinus 1312
frăgar. Morus 1313
frăgar alb. Morus alba 1314
frăgar negru. Morus nigra 1315
gălbenioară. Caltha. Calendula 1391
ghionghivirag. Lilium convalium 1579
gorun. – 1447
goruniel. – 1448
giugastru. – 1543
grăunţ(ul). Granum 5294
grâu. Triticum 5295
griu. Triticum 1489
hârgani. Cucurbita 1620
hrean. Nasturcium 1637
iarba-fierelor. – 1669
iarba-mâţiei. – 1670
iarba-Sventei Măriei. Melissa Apiastrum 1666
iarba-spurcilor. – 1668
iarba-şerpelui. Colubrina 1667
iarbă. Herba 1664
iarbă-creaţă. Mentha 1665
iederă. Hedera 1682
izmă. Sapor 1747
jalie. Salvia 3873
jalie sălbatică. Ambrosia 3874
laptele-cânielui. Esula 2266
lăcrămioară. Lilium convalium 2284
lăptucă. Lactuca 2317
legume. Legumen 2292
lemnul-cânielui. – 1303

[1] Numele incluse în listă, ordonate alfabetic, sunt urmate de numărul intrării din dicţionar, stabilită în ediţia textului, publicată în 2008. Cuvintele-titlu sunt însoţite de echivalentul latinesc ori de câte ori acesta este consemnat în manuscris. Acest echivalent a fost inclus între paranteze drepte atunci când un cuvânt-titlu, urmat de *idem*, având ordine alfabetică schimbată faţă de manuscris, nu se mai află în succesiunea cuvântului glosat.

BDD-V838 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-11-17 23:31:56 UTC)

lemnul-Domnului. Abrotonum 2302
lentie. Lentes 5308
leurdă. – 2346
leuştean. Levisticum 2349
limba-boului. Buglossum 2359
linte. Lens, -tis 2377
livadă. Pratum. Pomarium 2379
lobodă. Atriplex 2384
lobodă sălbatecă. Atriplex sylvestris 2390
lubeniţă. Melo 2419
mac. Papaver 2466, 5305
madzere. Pisum 2461
mară. Pomum 2478
marva ruşă. Malva hortensis 2483
mazuri. Pisa 5309
măcriş. Acetosa. 2514
mădzăriică. Cicer sylvestre 2500
măieran. Amaracus. Maiora<na> 2510
măr. Pomus. Pomum 2542
măr bunăbrut. Malum spaniceum 2545
măr câniesc. – 2548
măr coadeş. – 2549
măr cucurbetariţ. – 2550
măr de Svănt Pietru. Malum praecox 1551
măr dulce. Pomum dulce 2545
măr flocos. Malum muscosum 1553
măr guşat. – 2547
măr iernatec. Malum seroticum 2544
măr muşcătariţ. Malum apianum. Muscatellum 2552
măr nevestesc. – 2554
măr oardzăn. – 2555
măr pestriţ. – 2556
măr rutilat. Malum orbiculatum 2557
măr sălcin. – 2553
măr văratec. Pomum aestivale 2543
măr vărgat. Malum variegatum 2554
mărariu. Anethum 2560
mărăcin. Spina 2565
mătlică. Artemisia tenuifolia 2610
mătrăgună. Mandragora 2501
mei. Millium 2507, 5301
meură. Mora sylvestra 26181
mohor. Herba in millio crescens 2690
munte. – 1999
mur. Morus 2754
mură. Morum 2755
nalbă. – 2783
nap. Rapa 1786
neghină. Zizania. Lolium 2804, 5306
nuc. Nux 2920
nucă. Nux 2921
nucşor, -ă. Nucula 2922
ochiul-boului. – 2983
orez. Oriza 3041
orz. Hordeum 5292
ovăz. Avena 5299
pajişte. Gramen 3110
pară. Pirum 3087
pară cânească. – 3090
pară coadeşă. – 3094
pară corună. – 3092
pară crăiască. – 3091
pară de Svântă Marie. – 3099
pară foiască. – 3088
pară guşată. – 3096
pară iernatecă. – 3093
pară muşcătariţă. Pirum Apianum 3089
pară pădureaţă. Pirum silvestre 3100
pară popească. – 3097
pară ştiră. – 3098
pară ursească. – 3095
parânc. Milium 5301
pădure. – 1999
păninc. Panicum 3176, 5300
păsulă. Phaseolus 3246
păşune. Pascua 3245
pătrunjei. Petroselinum 3259
pelin. Absynthium 3161
pelin negru. Artemisia 3164
pepene. Pepo 3183
peperig. – 3185
piersec. Persicus 3289
piersecă. Persicum 3290
piersecă lipicioasă. Persicum duracinum 3291
pipar. Arbor piperis 3320
piparcă. – 3316
piper. Piper 3316
pom. Pomus. Arbor 3421
pomet. Pomarium 3422
pomşor. Arbuscula 3429
prun. Prunus 3608
prună. Prunum 3610
puţ-căcaţ. Acorum 3651
rapiţă. Sinapi 3667
răchită. Siler 3697
răchitiş. – 3698
rădiche. Raphanus 3689
răsad. Planta 3730
răsură. Rosa campestris 3750
rogoz. Carectum 3807
romon. – 3814
romoniţă. – 3815
rug. Rubus silvestris 3829
ruj. Rubus hortensis 3853
rujă. Rosa 3854

BDD-V838 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-11-17 23:31:56 UTC)

rujă albă. Rosa candida 3855
rujă galbenă. – 3857
rujă roşie. Rosa rubra 3856
rută. Ruta 3862
salcă. Idem [= Salix] 3876
salce. Salix 3875
sădiş. Idem [= Plantatio]
săditură. Plantatio 3921
sălată. Lactuca. Sallata 3946
sălcet. Salicetum 3948
sâmtdziene. Gallinicum 3967
sânger. – 3979
scai. Carduus 4075
scădarcă. – 4086
secară. Siligo 3937, 5296
siucă. Uva nigra 4071
soc. Sambucus 4248
solover. Rubia. Erythrodamum 4262
spănachi. Spanachium 4307
stânjen vânăt. Gladiolus 4370
strefoi. Trifolium 4417
strugure. Botrus 4468
şofran. Crocus 4245
şofrănică. Asphodelus 4246
ştevie. – 4393
ştir. Blitum 4395
ştir alb. Blitum album 4396
ştir roşu. Blitum rubrum 4397
tarconi. Pyrethrum 4567
tei. Tilia 4579
teiuş. Tilietum 4580
tenchel. Spelta 5298
ticvă. Cucurbita 4650
tisă. Thamariscus 4684
tiucă. Cucurbita 4690
tormac. Nasturcium 4721
trestie. Arundo 4775
turbolie. Gingidium 4816
ţârţăriţă. Cicer 726
ţeclă. Beta 729
ţeclă albă. Beta alba 730
ţeclă roşie. Beta rubra 731
ţiproş. Cyparissus 738
trăndafir. Rosa 4767
ulm. Ulmus 5091
urdzică. Urtica 5137
urdzică crăiască. – 5140
urdzică moartă. Urtica minor 5139
usturoni. Alium. Morsicans 5189
veardză. Olus 4852
vânăţea. – 4889
vinie. Vinea 5000
violă. Viola 5003
viorea. Viola 5004
vişin. Merasus 5011
vişină. Merasum 5014
viţă. Palmes. Vitis 4976
volbură. Convolvulus 5035

BDD-V838 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-11-17 23:31:56 UTC)